

УДК 330.322.1

Черничко Т.В.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів
Мукачівського державного університету***Кучінка Т.В.***аспірант кафедри фінансів
Мукачівського державного університету***Бабич Л.І.***студент
Мукачівського державного університету***КАНАЛ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ, ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****BANK LENDING AS THE SOURCE OF FINANCING OF INVESTING
ACTIVITIES OF ECONOMIC ENTITIES****АНОТАЦІЯ**

Визначено особливості формування інвестиційних ресурсів та основні джерела фінансування інвестиційної діяльності. Особлива увага приділяється каналу банківського кредитування. Обґрунтовано особливості кредитних відносин, які виникають за участі кредитних установ. Шляхом дослідження впливу розширення або звуження обсягів кредитних ресурсів на динаміку економічного розвитку, обґрунтовано ефективність монетарних інструментів державного регуляторного впливу. Досліджено стан інвестиційної діяльності України та запропоновано напрями її активізації.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, фінансові ресурси, кредитні ресурси банківський кредит, кредитний канал.

АННОТАЦІЯ

Определены особенности формирования инвестиционных ресурсов и основные источники финансирования инвестиционной деятельности. Особое внимание уделяется каналу банковского кредитования. Обоснованы особенности кредитных отношений, которые возникают при участии кредитных учреждений. Путем исследования влияния расширения или сужения объемов кредитных ресурсов на динамику экономического развития, обоснована эффективность монетарных инструментов государственного регуляторного влияния. Исследовано состояние инвестиционной деятельности Украины и предложены направления ее активизации.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, финансовые ресурсы, кредитные ресурсы банковский кредит, кредитный канал.

ANNOTATION

Particular attention is paid to the impact of bank lending channel. The peculiarities of credit relations arising from the participation of credit institutions have been substantiated. By means of study of the influence of expansion or restriction of credit resources on the dynamics of economic development, the author proves the effectiveness of monetary instruments of state regulatory impact. Peculiarities in the formation of investment resources and major sources of financing investment activity. Research of investment activity in Ukraine and suggests directions for its activation.

Keywords: investment, financial resources, cash loans, bank loans, credit channel.

Постановка проблеми. Формування конкурентоспроможної економіки України потребує активізації інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Втім, однією з істотних проблем реального сектору економіки

України є обмеженість інвестиційних ресурсів та обмеженість джерел їх фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретична основа активізації інвестиційної діяльності ґрунтується передусім на працях таких закордонних авторів, як Е. Денісон, М. Кондратьєв, С. Кузнець, К. Маркс, Р. Солоу, Б. Твісс, Р. Фостер, Ф. Хайєк, Е. Хансен, А. Шпітхофф, Й. Шумпетер та ін.

Методичні підходи до оцінювання фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання розроблялися такими вітчизняними науковцями, як І. Бланк [1], А. Гайдучський [2], А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриньов [3], С. Ілляшенко [4], О. Кузьмін, Б. Маліцький [5], В. Онікієнко [6], Н. Чухрай.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підвищення інвестиційної активності суб'єктів господарювання стає одним з найбільш вагомих чинників забезпечення підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки, що визначає необхідність поглиблення теоретичного та практичного аспектів дослідження проблеми покращення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Мета статті. Метою є розроблення й поглиблення теоретико-методичних і прикладних засад формування каналу банківського кредитування, як важливого джерела фінансування інвестиційної діяльності суб'єктів економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з вагомих чинників впливу на динаміку економічного розвитку є стабілізація процесу створення та розміщення кредитних ресурсів. Дія даного чинника пов'язана з реакцією реального сектору економіки країни на зміну структури та кількості грошей в обігу, в результаті розширення обсягів залучених кредитних ресурсів.

Кредитне розширення або звуження грошової маси країни відбувається за двома основними напрямками:

– у результаті зміни кредитних відносин в умовах формування різних видів кредиту (міжгосподарського, банківського та державного) під дією ринкових механізмів;

– у результаті зміни кредитних відносин під дією інструментів державного регуляторного впливу.

У кожному з зазначених напрямків виникає ланцюговий ефект, спричинений дією грошових імпульсів на величину інвестиційних та споживчих витрат і, як наслідок, на динаміку розвитку реального сектору економіки країни.

Обсяги акумульованих та використаних кредитних ресурсів, які формуються під дією ринкових механізмів впливу, залежать від:

– існуючого попиту та пропозиції кредитних ресурсів;

– сформованих очікувань суб'єктів господарської діяльності та населення;

– дієвості інфраструктури ринку кредитних ресурсів;

– відсутності у суб'єктів господарської діяльності можливості отримати необхідні ресурси, окрім залучення кредитних.

Дія ринкових механізмів на обсяги кредитних ресурсів залежить від економічної доцільності та обґрунтованості кредитних операцій і полягає у формуванні оптимальних умов для діяльності суб'єктів господарювання, а також здатності задоволення попиту споживачів кредитних ресурсів.

Застосування інструментів державного регулятивного впливу разом з сукупністю кредитних відносин, які виникають внаслідок дії цих інструментів та реакцією реального сектору, формують кредитний канал монетарного трансмісійного механізму.

Кредитний канал монетарного трансмісійного механізму доцільно розглядати як частину загального трансмісійного механізму, спрямованого на забезпечення розширення інвестиційного та споживчого попиту, економічної активності в країні внаслідок розширення обсягів та спрощення доступу до кредитних ресурсів.

Кредитні відносини, сформовані в межах банківського кредитування, виникають лише за умови, що у суб'єктів господарювання відсутні інші джерела отримання необхідних фінансових ресурсів, а кредитні установи (банківські та парабанківські) мають можливість задовольнити потребу суб'єктів господарювання та отримати певний економічний зиск.

Канал банківського кредитування – передбачає участь у механізмі монетарної трансмісії кредитних установ (банківських та парабанківських). Матеріально-речовий зміст каналу банківського кредитування формують власні кошти кредитних установ, залучені ними на депозитні вклади від населення та суб'єктів господарської діяльності, міжбанківські кредити.

Суспільно-економічною формою економічних відносин в межах каналу банківського кредитування є кредитні відносини між кредитними установами, з одного боку, і населенням та суб'єктами господарської діяльності – з іншого,

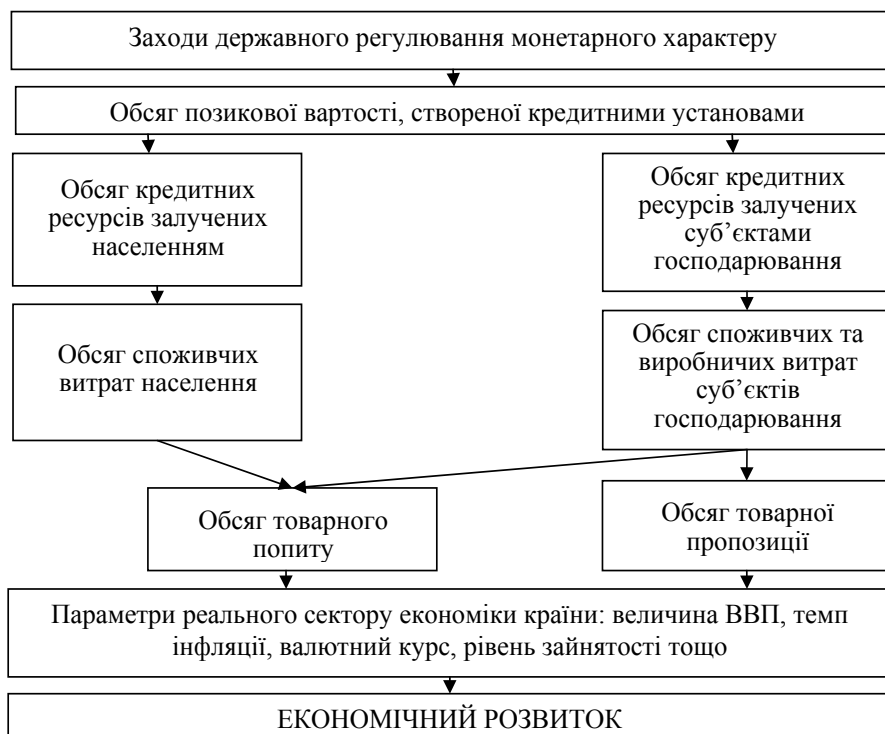

Рис. 1. Канал банківського кредитування монетарного трансмісійного механізму [розробка авторів]

в процесі формування і споживання позикової вартості. Саме за їх участі відбувається трансформація імпульсів монетарного характеру в кількісні параметри розвитку реального сектору економіки країни.

Загалом, канал банківського кредитування визначається як механізм впливу діяльності банківських та парабанківських кредитних установ на тенденції економічного розвитку в країні. У більш конкретизованому вигляді канал банківського кредитування пов'язаний з перенесенням банківськими та парабанківськими кредитними установами імпульсів, які створюються в межах механізму державного регулювання кредитних відносин, на обсяги попиту та пропозиції кредитних ресурсів, а також на показники розвитку реального сектору економіки країни (рис. 1).

Важливого значення в умовах оцінювання ефективності каналу банківського кредитування набуває дослідження структури кредитів за сферами суспільного відтворення. Теоретично можна виділити кредитування сфер матеріального та нематеріального виробництва. В умовах практичного аналізування та оцінювання чітко розмежувати зазначені напрями кредитування надзвичайно складно, оскільки складно окреслити кордони самих сфер суспільного відтворення: функціонування сфери виробництва пов'язане зі споживанням певних економічних ресурсів і матеріальних благ (сфера споживання та обміну); сфера обміну напряму залежить і досить часто переплітається зі сферами виробництва та споживання. Проте, формування позитивного кредитного циклу залежить від правильності вибору структури кредитування.

В умовах недостатнього рівня розвитку реального сектору важливо надавати пріоритет

сфері матеріального виробництва, що забезпечує створення необхідної матеріальної бази для економічного розвитку. Надалі, з метою розширення економічної активності з позицій попиту, можливе посилення обсягів кредитування у сферах споживання та обігу. Для сучасного стану розвитку української економіки надзвичайно актуальне збільшення обсягів кредитів, котрі б спрямовувались у сфери виробництва та споживання.

Окрім визначення пріоритетів в структурі кредитів за сферами суспільного виробництва, з позицій формування ефективного каналу банківського кредитування, важливо дослідити структуру кредитів за галузевою спрямованістю.

Безперечно, канал банківського кредитування найдієвіший у тих галузях, які забезпечують розширене відтворення (в промисловості, сільському господарстві, будівництві). Проте, для інвестицій саме в ці галузі характерний найбільший термін окупності та перебування в значній залежності від стану економічної кон'юнктури. Застосування регулятивних інструментів монетарного характеру призводить до прискорення та уповільнення динаміки розвитку в цих галузях більш швидкими темпами, ніж, наприклад, в торгівлі.

При дослідженні особливостей каналу банківського кредитування важливо визначити напрями використання кредитних ресурсів позичальниками та оцінити їх вплив на обсяги функціонуючого капіталу. Умовно, з позицій відтворення виробничого капіталу, напрями банківського кредитування поділяють на:

– позичку капіталу (виробничий кредит на формування основного капіталу) – кредитні ресурси спрямовуються на збільшення діючого капіталу;

Таблиця 1

Фактори впливу на дієвість каналу банківського кредитування (КБК)

Фактори впливу	Характеристика впливу фактору
Частка кредитів в активах банківського сектору	Чим більша частка кредитів в активах, тим дієвіший КБК
Частка державних банків у банківській системі	Чим більша частка державних банків, тим дієвіший КБК
Частка крупних банків зі значними обсягами власного капіталу або активів	Чим більша частка крупних банків, тим менш дієвий КБК
Рівень ліквідності банківських установ	Чим вищий рівень ліквідності банківських установ, тим менш дієвий КБК
Частка національних банків у загальній їх кількості	Чим вища здатність комерційних банків переміщувати та отримувати ресурси через кордон, тим менш дієвим є КБК
Частка небанківських кредитних установ та можливість регулювання обсягів їх кредитної діяльності	Чим більша частка небанківських кредитних установ та меншою можливістю регулювання обсягів їх кредитної діяльності, тим менш дієвий КБК
Частка кредитів, наданих нефінансовим корпораціям	Чим більше кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, тим дієвіший КБК
Зміна ступеня нерівномірності доступу на ринок запозичень	Чим вищий ступінь нерівномірності, тим дієвіший КБК
Частка малого та середнього бізнесу у ВВП	Чим вище частка малого та середнього бізнесу у ВВП, тим дієвіший КБК
Рівень стабільності (розвитку) банківської системи	Чим вищий рівень стабільності банківської системи, тим дієвіший КБК
Частка кредитів від ВВП	Чим вища частка, тим дієвіший КБК

– позичку грошей (виробничий кредит на формування оборотного капіталу) – кредитні ресурси спрямовуються на забезпечення руху грошей як платіжного засобу.

Таким чином, кредитна експансія дає позитивні результати лише за умови спрямування на розширення обсягів національного виробництва та споживання.

Для формування в економіці країни дієвого каналу банківського кредитування необхідні три основні умови, сформульовані Кашьяп А. і Дж. Штейном [7]. Першою умовою є те, що при зменшенні пропозиції кредитних ресурсів, наданих комерційними банками, економічні суб'єкти не повинні мати можливість повністю компенсувати це скорочення з інших джерел, наприклад шляхом запозичення у громадськості через облигації. Друга умова полягає в тому, що банки не повинні бути спроможні компенсувати скорочення обсягів депозитів, зумовлене зменшенням грошової маси, шляхом залучення коштів з інших джерел, таких як запозичення на фінансових ринках. І нарешті інституційна структура кредитного сектора повинна бути побудована так, щоб центральний банк міг контролювати кредити. Зокрема, в багатьох країнах центральний банк не може контролювати кредити, надані парабанківськими кредитними установами, що означає зниження загальної здатності впливати через кредит на розвиток реального сектору [7].

Визначені та уточнені умови дозволяють виділити наступні фактори, які впливають на дієвість каналу банківського кредитування (табл. 1).

Механізм дії каналу банківського кредитування ґрунтується на розширенні можливостей кредитної системи країни, що виступає каталізатором формування додаткової пропозиції кредитних ресурсів. Це, своєю чергою, вплине на рішення позичальників про можливість залучення додаткових коштів та кредитних установ для задоволення цього попиту. Формування каналу банківського кредитування найпритаманніше для економіки, де банки є основним джерелом залучення коштів для підприємств.

Висновки. Кредитний канал монетарного трансмісійного механізму формується внаслідок дії інструментів державного регулятивного

впливу на кредитні відносини. Його результатом є трансформація техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин і реакція реального сектору економіки країни на розширення обсягів і спрощення доступу до кредитних ресурсів.

В умовах трансформаційної економіки (до якої належить і Україна) найдієвішим є канал банківського кредитування, механізм дії якого пов'язаний з перенесенням банківськими та парабанківськими кредитними установами імпульсів, які створюються в межах механізму державного регулювання кредитних відносин, на обсяги попиту та пропозиції кредитних ресурсів, а також на показники розвитку реального сектору економіки країни.

Подальші дослідження будуть спрямовані на поглиблене дослідження механізму дії каналу банківського кредитування на динаміку розвитку реального сектору України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фінансове забезпечення розвитку підприємств: монографія / [І. О. Бланк та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. І. О. Бланка; Київ: нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2011. – 343 с.
2. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдучський // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 119-129.
3. Гриньов А. В. Стратегія інноваційного розвитку підприємства [Текст]: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.06.01 / Гриньов Андрій Валентинович; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. – 36 с.
4. Ілляшенко С. М. Інвестиційна політика держави як інструмент економічного розвитку країни / С. М. Ілляшенко // Сталий розвиток економіки, 2013. – № 2 (19). – С. 207-210.
5. Методологія проблемно-орієнтованої оцінки інвестиційного клімату / Б. А. Маліцький, В. М. Головатюк, В. П. Соловйов // Наука та наукознавство. – 2006. – № 4. – С. 3-15.
6. Онікієнко С. В. Особливості формування інвестиційного портфелю банку у процесі розміщення капіталу / С. В. Онікієнко // Фінанси, облік і аудит: Зб. наук праць / Відп. ред. А. М. Мороз. – 2012. – Вип. 19. – С. 120-131.
7. Кашьяп А. Денежно-кредитна політика і банківське кредитування [Електронний ресурс] / Кашьяп Анил, Джереми С. Штейн // National Bureau of Economic Research Working Paper, 1993. – № 4317. – April. – Режим доступ: <http://www.nber.org/papers/w4317>